

Mezinárodní výzkum dospělých PIAAC

Programme for International Assessment of Adult Competencies / Survey of Adult Skills

Petra Holečková

Stručné představení výzkumu a zkoumaných oblastí dovedností

Základní výsledky

Neekonomické přínosy dovedností

Užitečné odkazy

PIAAC v kostce

- Komplexní výzkum OECD, který mapuje dovednosti dospělých v ekonomicky aktivním věku (16 až 65 let)
- Navazuje na výzkum 15letých žáků PISA
- Pravděpodobnostní šetření v domácnostech, v ČR 5057 respondentů, RR 40 %, 100–120 minut
- Opakuje se po 10 letech – ve 2. cyklu (sběr dat 2022–2023) se zúčastnilo 31 zemí (z toho 29 členských zemí OECD), data tedy poskytují jak srovnání v čase, tak mezi zeměmi navzájem
- Země mají jedinečnou příležitost získat zpětnou vazbu k nastavení vzdělávacího systému včetně dalšího vzdělávání
- Výsledky mají zemím pomoci i ve sdílení dobré praxe a v adaptaci postupů, které se v jiných zemích už osvědčily
- Inovací 2. cyklu je cizojazyčný dotazník (DI – doorstep interview), při srovnání výsledků s 1. cyklem se nezapočítává
- Data („PUF“) spolu s dokumentací a základní mezinárodní výzkumnou zprávou porovnávající výsledky 1. a 2. cyklu jsou k dispozici od 10. 12. 2024
- Využívají se pokročilé techniky psychometrického testování – Item Response Theory
- Práce s daty vyžaduje specifický software a dobrou obeznámenost s metodologií

Dotazník doplňující testové úlohy

- Základní socio-demografické charakteristiky
- Vzdělávací dráha, dosažené vzdělání a oblast studia, nedokončené vzdělání, účast na dalším vzdělání
- Pracovní status, zaměstnání a pracovní minulost
- Neekonomické charakteristiky (důvěra, politická angažovanost, dobrovolnictví, zdraví)
- Míra využití čtení, psaní a počítání v osobním i pracovním životě
- Charakter práce a pracovní prostředí (např. míra týmové práce, možnost rozhodování o pracovních úkolech)

Cíle:

- *porozumět faktorům, které souvisejí se získáváním, rozvojem, udržováním a naopak ztrátou dovedností potřebných pro efektivní fungování na trhu práce i ve společnosti v průběhu celého života*
- *popsat vztah mezi kognitivními dovednostmi sledovanými v rámci výzkumu PIAAC a řadou individuálních charakteristik z oblasti pracovního života, ale také zdraví, spokojenosti se životem, přístupem k dobrovolnictví aj.*
- *stanovit úroveň a rozložení dovedností pro různé skupiny dospělé populace*

Základní dovednosti / funkční gramotnost

Hodnocené oblasti dovedností ve výzkumech dospělých

IALS 1994–1998	ALL 2002–2006	PIAAC 1. cyklus	PIAAC 2. cyklus
Literární gramotnost	Literární gramotnost	Čtenářská gramotnost	Čtenářská gramotnost
Dokumentová gramotnost	Dokumentová gramotnost		
Kvantitativní gramotnost	Numerická gramotnost	Numerická gramotnost	Numerická gramotnost
	Řešení problémů	Řešení problémů v technologicky bohatých prostředích	Adaptivní řešení problémů

→ Dimenze, které zůstaly srovnatelné

⋯→ Dimenze, v nichž je kontinuita, ale nelze je srovnávat mezi sebou

- **klíčové** pro uplatnění na trhu práce a zapojení do společenského i občanského života, základ pro celoživotní učení
- **přenositelné** = uplatnitelné v široké škále kontextů
- **naučitelné** = ovlivnitelné veřejnými politikami

Čtenářská gramotnost

Definice:

Schopnost získávat přístup k psaným textům, porozumět jim, hodnotit a reflektovat je za účelem dosahování svých cílů, rozvíjení svých vědomostí a potenciálu a účasti na životě společnosti.

Výsledky v ČR včetně cizojazyčného dotazníku:

- 25 % dospělých dosáhlo při práci s textovými informacemi pouze úrovně 1 nebo nižší. Jde přibližně o 1,7 milionu osob. Lidé v této skupině rozumí nanejvýš krátkým textům a systematicky uspořádaným seznamům s jasně uvedenými informacemi.
- Naopak velmi vysoké dovednosti (na úrovních 4 nebo 5) má pouze 10 % dospělých.

PIAAC
?
◀ ▶

Kapitola 1 – Otázka 1 / 3

Prohlédněte si seznam pravidel mateřské školy. Zvýrazněním příslušné informace v seznamu odpovězte na následující otázku.

Nejpozději v kolik hodin by děti měly dorazit do mateřské školy?

PRAVIDLA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Vítáme Vás v naší mateřské škole! Těšíme se na společně strávený rok plný zábavy, učení a vzájemného poznávání. V zájmu dobré spolupráce prosím dodržujte následující pravidla:

- Ráno přivádějte dítě do 8:00 hodin.
- Přineste prosím dítěti vlastní přikrývku, polštářek nebo malou plyšovou hračku na odpolední spánek.
- Oblékejte své dítě pohodlně a přineste pro ně náhradní oblečení.
- Nedávejte prosím dítěti žádné šperky ani sladkosti, Když bude mít Vaše dítě narozeniny, domluvte se s jeho učitelkou na zvláštním občerstvení pro děti.
- Dávejte dítěti vhodný oděv, nenechávejte ho v pyžamu.
- Snídaně se podává do 6:30 hodin.
- Léky musí být v originálních, označených obalech a musí být zapsány do tabulky užívaných léků, která se nachází v každé třídě.
- S případnými dotazy se prosím obraťte na svoji třídní učitelku, paní Malinovou nebo paní Tichou.

Numerická gramotnost

Definice:

Schopnost získávat, používat a kriticky zvažovat matematický obsah, informace a představy, vyjádřené různými způsoby, s cílem zapojovat se do rozmanitých matematických situací života dospělých a zvládat jejich nároky.

Výsledky v ČR včetně cizojazyčného dotazníku:

- **Velmi nízkou úroveň** numerických dovedností (úroveň 1 nebo nižší) **má 21 % dospělých** od 16 do 65 let (přibližně 1,4 milionu osob).
Na této úrovni si dospělí poradí se základními početními úkony s celými čísly, ale například se hůře vyrovnávají s výpočtem procent.
- Nejvyšších úrovní (tedy 4 nebo 5) **dosahuje pouze 14 % lidí**.

PIAAC

?
◀
▶

Kapitola 5 – Otázka 1 / 1

Prohlédněte si údaje o výrobku Krycí barva matná. Odpovězte na následující otázku klepnutím na popis výrobku.

Chcete doma vymalovat pokoj. Vypočítali jste celkovou plochu stěn pokoje a rozhodli jste se, že barvu naneseτε pouze v jedné vrstvě.

Označte v popisu výrobku všechny údaje, které budete potřebovat, abyste vypočítali, kolik plechovek barvy máte koupit.

KRYCÍ BARVA MATNÁ

Popis výrobku

Vlastnosti	<ul style="list-style-type: none"> otěruvzdorný, omyvatelný nátěr vzdoruje opotřebení odolává skvrnám a nečistotám
Čištění	<ul style="list-style-type: none"> vodou
Doba schnutí	<ul style="list-style-type: none"> zaschne na dotek do 30 minut
Druhá vrstva	<ul style="list-style-type: none"> po 2 hodinách
Vydatnost	<ul style="list-style-type: none"> 16 metrů čtverečních na litr (m²/l)
Nanášení	<ul style="list-style-type: none"> štetkou; válečkem; stříkáním
Objem	<ul style="list-style-type: none"> 4 litry (l)

Adaptivní řešení problémů

Definice:

Schopnost získávat přístup k psaným textům, porozumět jim, hodnotit a reflektovat je za účelem dosahování svých cílů, rozvíjení svých vědomostí a potenciálu a účasti na životě společnosti.

Výsledky v ČR včetně cizojazyčného dotazníku:

- **Nízká schopnost adaptivně řešit problémy** se projevila u necelé třetiny dospělých (29 %), což odpovídá téměř 2 milionům obyvatel ČR v tomto věku.
Tito dospělí zvládnou řešit problémy s jednoduchým zadáním,
ve kterých se v průběhu nemění podmínky.
- **S nejsložitějšími problémy** se dokáží vypořádat jen 4 % dospělých.

?
◀ ▶
PIAAC

Kapitola 3 – Otázka 2 / 2

Prohlédněte si mapu a lístek níže. Klepnutím na cíle na mapě zadejte odpověď na následující otázku.

Na mapě je zobrazena trasa, kterou jste si naplánovali.

Teď je 8:30. Dítě jste vysadili u školy. Přišlo vám upozornění, že kvůli prasklému potrubí má vami zvolený obchod zavřeno.

Upravte si trasu, abyste splnili zbytek úkolů. Počítejte s danými časovými omezeními.

Až budete hotovi, klepněte na tlačítko PROVĚST.

- Přivést dítě do školy do 8:30
- Nakoupit suroviny na večeři
- Vrátit se domů do 10:00

8:30

Celková jízdní doba: 50 min

VYMAZAT

PROVĚST

Celkové výsledky

Se započítáním DI

Země	Čtenářská gramotnost	Numerická gramotnost	Adaptivní řešení problémů
Anglie (Velká Británie)	272	268	259
Česká republika	260	267	250
Dánsko	273	279	264
Estonsko	276	281	263
Finsko	296	294	276
Francie	255	257	248
Chile	218	214	218
<i>Chorvatsko</i>	254	254	235
Irsko	263	260	249
Itálie	245	244	231
Izrael	244	246	236
Japonsko	289	291	276
Kanada	271	271	259
Korea	249	253	238
Litva	238	246	230
Lotyšsko	248	263	244
Maďarsko	248	254	241
Německo	266	273	261
Nizozemí	279	284	265
Norsko	281	285	271
Nový Zéland	260	256	249
Polsko*	236	239	226
Portugalsko	235	238	233
Průměr OECD	260	263	251
Rakousko	254	267	253
<i>Singapur</i>	255	274	252
Slovenská republika	254	261	247
Španělsko	247	250	241
Švédsko	284	285	273
Švýcarsko	266	276	257
USA	258	249	247
Vlámsko (Belgie)	275	279	262

Významně nad průměrem OECD

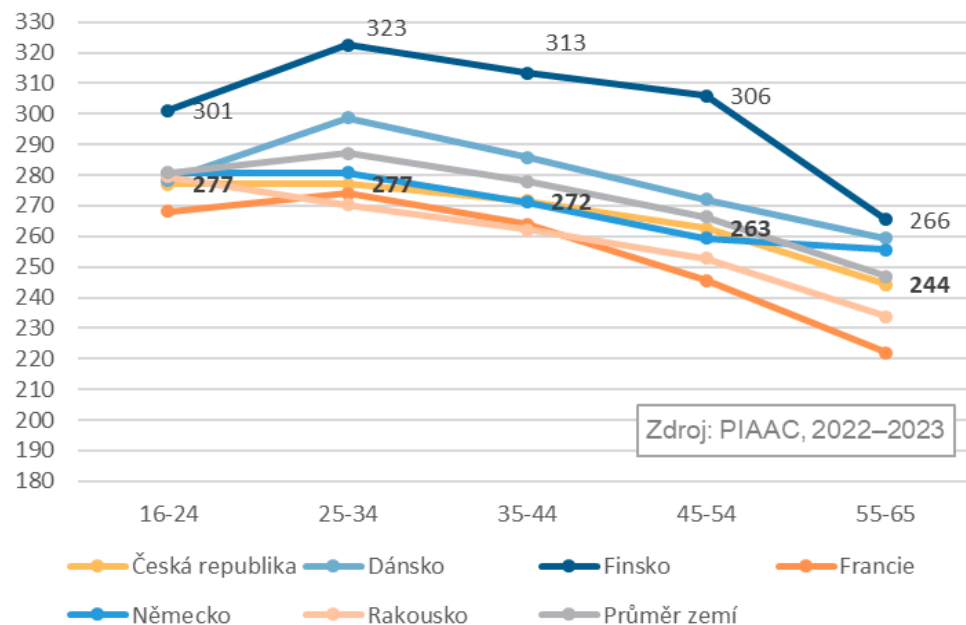
Významně se neliší od průměru OECD

Významně pod průměrem OECD

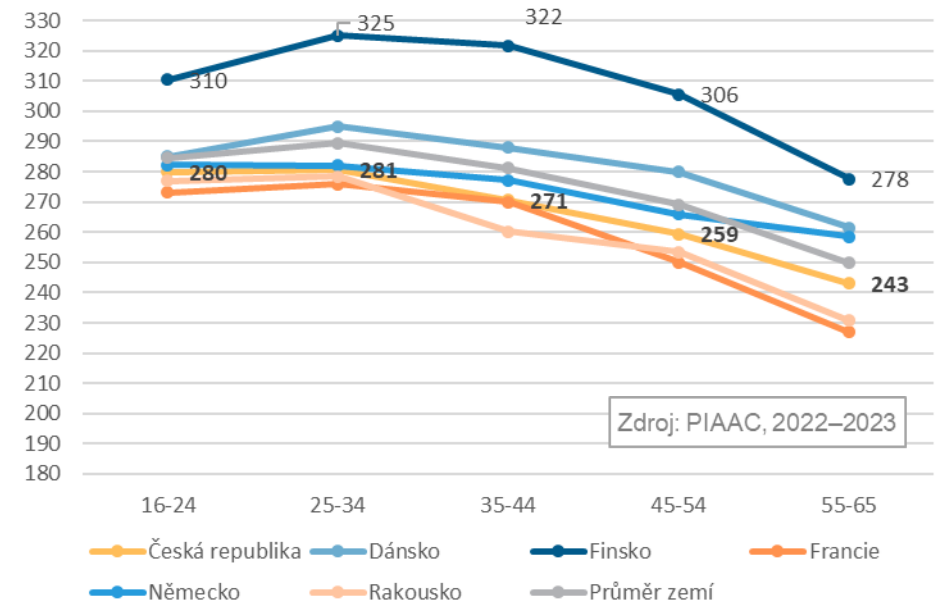
Srovnání mužů a žen ve čtenářské gramotnosti podle věku ve vybraných zemích

- Dospělí v ČR v nemladší kategorii 16–24 let se významně neliší od průměru v Dánsku, Německu a Rakousku. Výsledek je významně horší než výsledek ve Finsku a významně lepší než výsledek ve Francii. Platí pro muže i ženy.
- Ve Finsku a Dánsku mají nejvyšší úroveň dovedností dospělí ve věku 25–34 let.
- Rozdíly v dovednostech mezi staršími a mladšími dospělými mohou odrážet dopady stárnutí, ale také rozdíly v kvalitě a dostupnosti vzdělávání, školení, rekvalifikací či kurzů napříč generacemi.

Průměrné skóre – muži (16–65 let bez DI)

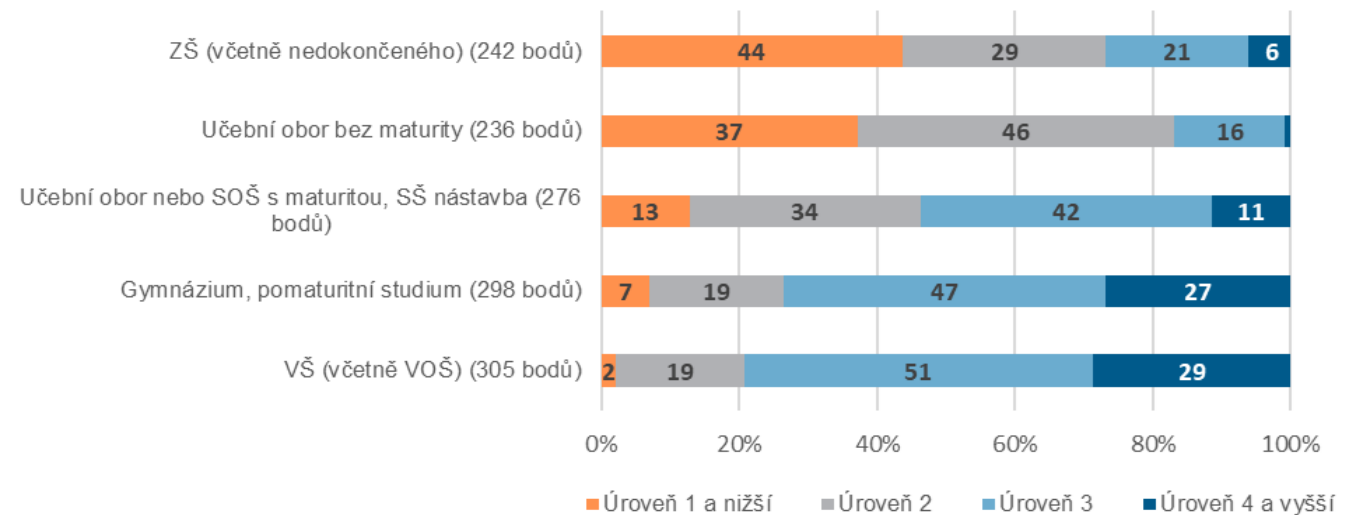
Průměrné skóre – ženy (16–65 let bez DI)

Čtenářské dovednosti v ČR v kategorii 25–34 let

- Riziko nízkých dovedností zasahuje nestejně různé skupiny obyvatel.
- Absolventům učebních oborů bez maturity přitom dělá potíže nejen práce s textovými informacemi – 36 % má velmi nízké dovednosti v numerické gramotnosti a 40 % v řešení problémů
- ČR má vysoký podíl odborného vzdělávání v rámci středoškolského studia (dlouhodobě přibližně 70 %) a spíše nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných (přibližně 34 % ve věkové kategorii 25–34 let)
- Rodiny s vyšším socioekonomickým statusem disponují většími finančními zdroji a vyšším sociálním kapitálem, což je pro jejich potomky zvláště výhodné ve výrazně diverzifikovaném vzdělávacím systému, jako je v ČR.
V těchto rodinách je pravděpodobnější, že svým potomkům vyberou kvalitnější školy, pomůžou jim při učení a budou je vést k činnostem, které podpoří jejich budoucí kariérní úspěch.

Průměrné skóre a procento (%) obyvatel od 25 do 34 let na jednotlivých úrovních dovedností (bez DI, ne ve formálním vzdělání)

Zdroj: PIAAC, 2022–2023

N=803

Údaje jsou orientační kvůli málo zastoupeným kategoriím (zejména ZŠ a Gymnázium).

Sociální přínos dovedností (nejen) v ČR

Dospělí ve věku 25–65 let, bez účasti na formálním vzdělání, bez DI

- V České republice má přibližně 24 % zaměstnanců nevyužitý stupeň vzdělání – přesto není významně méně pravděpodobné, že by uváděli vysokou úroveň spokojenosti se životem.
- Obecně platí, že vyšší úroveň dovedností přináší významné ekonomické i sociální výhody.
- Dospělí, kteří dosahují nejvyšších úrovní na škále dovedností, výrazně častěji uváděli vysokou míru životní spokojenosti a velmi dobré či výborné zdraví ve srovnání s těmi, kteří dosahují úrovně 1 nebo nižší.
- Dospělí s nejvyššími dovednostmi měli také výrazně vyšší pravděpodobnost, že uvedou vysokou míru politické účinnosti (tj. sebevědomí ohledně schopnosti chápat a ovlivňovat politické záležitosti), vysokou míru souhlasu s výrokem „lidem lze důvěřovat“ (na rozdíl od „člověk nemůže být nikdy dost opatrný“) a účast na dobrovolnických aktivitách v předchozím roce.
- Mnoho dospělých s nízkou úrovní dovedností se cítí odtrženo od politických procesů a postrádá schopnosti potřebné k práci s komplexními digitálními informacemi, což je rostoucím problémem moderních demokracií.
- *Pozitivní vztah dovedností s životní spokojeností, zdravím, politickou účinností, důvěrou a dobrovolnictvím přetrvává i po zohlednění řady dalších sociálních a demografických charakteristik (věk, pohlaví, počet let vzdělání, původ, vzdělání rodičů a to, zda jedinec žije s partnerem/partnerkou nebo má děti).*

Užitečné odkazy

- NPI (2024). [Známe první výsledky z Mezinárodního výzkumu dospělých PIAAC](#) – tisková zpráva s přílohami.
- NPI (2024). [Mají dospělí kompetence, aby uspěli v měnícím se světě?](#) – prezentace se základními výsledky.
- OECD (2024). [Mezinárodní výzkum dospělých PIAAC 2023 – Stručný přehled o České republice.](#)
- OECD (2024). [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World? Survey of Adult Skills 2023](#) – mezinárodní zpráva s výsledky.
- OECD (2024). [Support Materials – Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?](#) – průvodce čtenáře a veřejné prezentace výsledků.

Webové stránky projektu PIAAC v ČR: piaac.cz

Kontakt
Petra Holečková
petra.holeckova@npi.cz
Národní pedagogický institut
České republiky
Senovážné náměstí 872/25
110 00 Praha 1
npi.cz